

کانال خط مشی گذاری ایرانی

@IrPublicPolicy

مدل های خط مشی گذاری و تحلیل خط مشی در بخش عمومی

بخش دهم

به نام خدا

مدل های خط مشی گذاری و تحلیل خط مشی در بخش عمومی

بخش دهم

۱۶- مدل فرآیند سیاسی خط مشی گذاری

۱۶- مدل فرآیند سیاسی خط‌مشی گذاری

این مدل، عوامل رسمی خط‌مشی‌گذاری را مورد توجه قرار داده و فرآیند کار و فعالیت دو جریان موافق و مخالف خط‌مشی را به صورت هم‌زمان تحلیل می‌نماید. مدل فرآیند سیاسی مانند هر مدل دیگر، عوامل مؤثر در خط‌مشی را کاهش داده و فرآیند پیچیده خط‌مشی را کمی ساده می‌نماید، اما در هر صورت فرآیند سیاسی را تشریح می‌نماید که خط‌مشی‌ها از درون آن عبور می‌کنند. فرآیند سیاسی خط‌مشی‌گذاری، مراحل درهم تنیده و بهم پیوسته‌ای دارد که این مراحل، جهت فهم بیشتر موضوع به عنوان مراحل مجزا ارائه شده‌اند. مدل فرآیند سیاسی در نمودار زیر نشان داده شده است.

فعالیت‌های مخالفان

این مدل در تشریح نقش مهم نیروهای مخالف در فرآیند خط‌مشی‌گذاری منحصر به فرد است. با اجرای هر مرحله از فرآیند خط‌مشی‌گذاری، مخالفان خط‌مشی نیز گام‌هایی را برمی‌دارند که همگام و هم‌زمان با فعالیت حامیان خط‌مشی است. البته ممکن است گروه‌های موافق و مخالف در مرحله تنظیم دستور کار وجود مسأله یا چالش را بپذیرند. اما از زمانی که راه‌حل مطرح گردیده و مسائل ساختاری و محتوایی مورد بررسی قرار گیرند، اختلافات آغاز می‌شود.

پیدایش مخالفت

زمانی که منافع گروه‌های مختلف مطرح گردیده و تأثیر جوانب مسأله بر منافع افراد و گروه‌ها تحلیل شد، همگرایی در منافع عمومی مورد توجه و هدف قرار می‌گیرد. این همگرایی منافع عمومی ممکن است با منافع بعضی از گروه‌ها نزدیک‌تر باشد و با منافع بعضی دیگر فاصله بیشتری داشته و تضاد ایجاد نماید. گروه‌هایی که با خط‌مشی

پیشنهاد شده احساس همگرایی کمتری نموده و تلقی واگرا دارند، شروع به مخالفت می‌نمایند. این مخالفت ممکن از سوی گروه فشار، گروه ذی‌نفع، گروه اجتماعی دیگر و... باشد.

شکل‌گیری پیشنهادات مخالف

خط‌مشی‌گذاران بین مسأله و نیازهای عمومی ارتباط برقرار نموده و برای حل مسأله گزینه‌های مختلفی را جستجو می‌نمایند. در حقیقت، مسأله عمومی به متولیان امر، ارجاع می‌شود. گروه‌های مخالف نیز، گزینه‌های خود را که معمولاً در مقابل پیشنهادات ارائه شده است، مطرح می‌نمایند. آنها تلاش می‌کنند در فرآیند خط‌مشی‌گذاری نفوذ نمایند و از منافع از دست رفته دفاع کنند و یا دسترسی خود را به امکانات دولتی بیشتر نمایند.

تشخیص اقتدارها

در این مرحله، هر گروهی در تلاش برای جلب پشتیبانی سیاسی برای خط‌مشی‌ها است. خط‌مشی‌ها بدون حمایت سیاستمداران به مرحله تصویب و بعد از آن حتی اجرا نمی‌رسند. گروه‌های مخالف و موافق از جایگاه‌های قانونی و با استفاده از اقتدار خود، موافقت یا مخالفت خود را علنی می‌کنند.

ارائه پیشنهادات مخالف

گروه‌های حامی و نهادهای مسئول پیشنهاد، برنامه‌های خود را تنظیم نموده، گزینه‌های ارائه شده را مورد بررسی قرار می‌دهند و با توجه به معیارهای تعیین شده، گزینه‌های اولویت‌دار و برتر را انتخاب می‌نمایند. گروه‌های مخالف نیز پیشنهادات خود را مطرح نموده و با ارائه منطقی بررسی خود، گزینه‌های مناسب را پیشنهاد می‌دهند.

توسعه تضادها

گروه‌های مخالف بیشترین فشار را در این مرحله وارد می‌کنند و از راه‌های چانه‌زنی، به راه انداختن راهپیمایی و تظاهرات، انعکاس مطبوعاتی و رسانه‌ای گروه رقیب را وادار به عقب‌نشینی از مواضع خود نموده و پیشنهادات خود را اصلاح نموده، تغییر داده یا تعدیل می‌نمایند. البته گروه حامی نیز پیوسته تلاش می‌کند که از راه انسجام در حامیان خود، چانه‌زنی سیاسی با گروه‌های مخالف و جذب حمایت و همراهی افکار عمومی، بر مواضع خود ایستادگی نماید و مخالفت‌ها را کاهش دهد.

ارائه طرح

نهایتاً در انتهای کار، سازمان مسئول، پیشنهادات خود را به صورت طرح، پیشنهاد می‌دهد. طرح پیشنهادی ممکن است با طرح اولیه تفاوت داشته باشد. فشارها و مخالفت‌های صورت گرفته، گروه‌های درگیر سازمان را متوجه بعضی جنبه‌های دیده نشده می‌نماید و یا آن سازمان متوجه عدم آمادگی بعضی از زمینه‌ها برای اجرا می‌گردد و در نتیجه اقدام به اصلاح و تعدیل می‌نماید.

مراحل فرآیند سیاسی خط‌مشی گذاری

این مرحله سه مرحله فرعی تر، تصمیم مقتدرانه، اجرا و ارزیابی را شامل می‌گردد. تصمیم مقتدرانه: هنگامی که یک مسأله عمومی توسط عوامل رسمی و سازمان‌های مسئول تشخیص داده شد، به طور طبیعی و حسب وظیفه، قدرت‌های دولتی آن را بررسی نموده و تصمیم نهایی را اخذ می‌نمایند و آن تصمیم را با قانونی کردن، مقتدر می‌نمایند. این اقتدار دولت موجب می‌گردد تا خط‌مشی‌ها ضمانت اجرا داشته باشند و گروه‌های مخالف و موافق آن را بپذیرند. در زمان بررسی و اتخاذ تصمیم نهایی، میزان حمایت‌های گروه‌های

حامی و فشارهای مخالفان مؤثر است. حامیان، از راه‌های قانونی عمل نموده و مخالفان نیز پیشنهادات خود را مطرح می‌کنند و از آن دفاع می‌نمایند یا تسلیم شده و صرف نظر می‌کنند. در هر صورت تصمیمی که قانونی می‌شود لازم‌الاجرا است.

اجرا: بعد از تصمیم‌گیری رسمی در مورد یک خط‌مشی، عوامل دولتی با در دست داشتن قدرت اجرایی، آن را در سطح جامعه و در مورد همگان به اجرا درمی‌آورند. این تصمیم ممکن است وظیفه تصدی‌گری و یا اجرایی برای دولت فراهم آورده باشد یا اینکه وظیفه‌های حاکمیتی و نظارتی بوده و دستگاه‌های اجرایی دولتی را موظف به نظارت بر حسن اجرای قانون نموده باشد. با مشروعیت یافتن خط‌مشی ممکن است رویه جدیدی الزامی شده یا قوانین تازه‌ای وضع شده باشد.

ارزیابی: ارزیابی از زمان اجرای خط‌مشی جدید و پس از اتمام آن را شامل می‌شود. حامیان، مخالفان یا احزاب و گروه‌های ذینفع و... شروع به بررسی چگونگی اجرای خط‌مشی و پیامدهای تصمیم می‌نمایند. در این مرحله برنامه‌ها و حتی عمل دولت مورد مطالعه قرار گرفته و بازده نتایج برنامه‌ها به صورت‌های قانونی و رسمی و یا به صورت غیررسمی گزارش می‌شود. ارزیابی ممکن است از طریق ابزار رسمی مانند تحلیل داده‌ها و یا ابزار غیررسمی مانند واکنش‌های شهروندان راجع به میزان موفقیت یا شکست خط‌مشی صورت پذیرد. ارزیابی نوع و میزان تأثیر خط‌مشی را بر گروه‌های درگیر خط‌مشی و چگونگی تأمین نیاز عمومی و برطرف نمودن مسأله یا چالش اولیه انجام می‌دهد این قضاوت‌ها، خط‌مشی‌گذاران را وا می‌دارد که نسبت به اصلاح و یا تداوم اجرای خط‌مشی به صورت تصویب شده اقدام نمایند. فشار افکار عمومی، تحرک‌های اعتراض‌آمیز، اعتصابات ناگهانی و پیش‌بینی نشده توده مردم و یا مشاهده مسأله خاص ممکن است خط‌مشی‌گذار را وادار نماید که مراحل پیش گفته را مجدداً تکرار نماید.